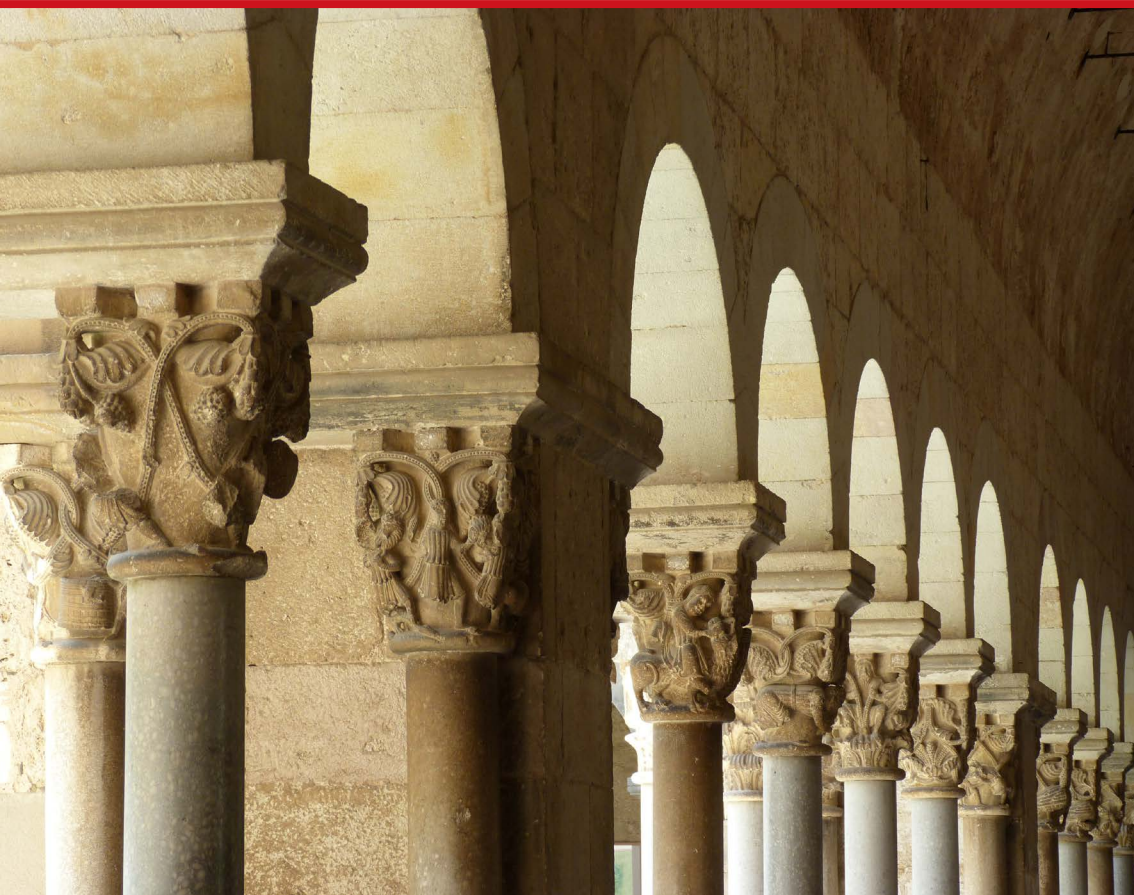

La Mirada Tàctil

Els capitells del monestir de Sant Cugat d'Octavià

Text: Museus de Sant Cugat

Adaptació a Lectura Fàcil: Lucía Burbano i Laia Vidal
(Associació Lectura Fàcil)

Maquetació: Carme Guiral

Crèdits fotogràfics:

© Eloi Bonjoch

© Lluís Rius Font. Diputació de Barcelona

© Museus de Sant Cugat

© Juan Antonio Olañeta

© Mané Espinosa

© Pep Parer

Aquest logotip identifica els materials de Lectura Fàcil que segueixen les directrius internacionals de l'IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) i d'Inclusion Europe quant al llenguatge, el contingut i la forma, amb l'objectiu de facilitar-ne la comprensió. L'atorga l'Associació Lectura Fàcil (www.lecturafacil.net)

Sumari

Introducció	4
El monestir	6
Els monjos	7
El claustre	9
Els capitells	11
Capitell de les sirenes	12
Capitell de la paràbola del ric Epuló i el pobre Llàtzer	13
Capitell dels monjos afaitant-se	14
Capitell del monjos dirigint-se a l'oració	15
Arnau Cadell	17
Capitell de la rentada dels peus	18
Capitell dels monjos que escriuen	20
Altres sales	21
Sala capitular	21
Accés a l'església	23

Introducció

El monestir és el lloc on comença la història de la vila de Sant Cugat. De fet, la vila es diu així pel monestir.

I, a la vegada, el monestir es diu així pel sant que va ser **martiritzat** per pertànyer a la religió cristiana.

Sant Cugat, o Cucufate en castellà, va ser un cristià nascut a la ciutat de Scilli, al nord de l'Àfrica. En va haver de marxar perquè l'emperador romà Dioclecíà el va condemnar a mort.

Amb el seu amic Feliu va arribar a Barcino, el que ara és Barcelona, l'any 304. Va treballar al port fins que els romans el van arrestar i li van tallar el cap.

Els monjos de Sant Cugat van explicar que a Cugat el van martiritzar a la plaça d'Octavià, el lloc on més endavant es va construir el monestir.

En trobarem més detalls al segon pis del claustre, en un espai dedicat a la mort de Cugat i a la fundació del monestir.

Martiritzar: matar algú per la seva fe religiosa

Al segle iv (4), a la plaça d'Octavià,
hi havia una fortalesa romana
que mai es va acabar de construir.

Al segle v (5), es van aprofitar unes pedres molt grosses
d'aquesta fortalesa
per construir algunes parts d'una església.
Aquestes parts eren els fonaments, l'**absis**
i els fonaments del campanar.

Sobre aquesta primera església,
més endavant es va construir
el monestir de Sant Cugat d'Octavià.

La visita al monestir comença pel claustre,
on pots passejar i contemplar la important obra romànica.

En aquest document t'expliquem alguns dels capitells
més rellevants del claustre.
També alguna altra sala i els accessos des del claustre.

Després pots seguir per l'exposició permanent,
on s'explica la història del monestir.
Hi ha un document a part amb la informació d'aquesta exposició
en Lectura Fàcil.

Absis: construcció que
es troba darrere l'altar.

El monestir

El monestir de Sant Cugat d'Octavià es va fundar durant l'expansió del monaquisme als comtats catalans, a mitjan segle IX (9).

El monaquisme és una forma de vida religiosa en què un grup de persones viuen en comunitat.

La sortida del monestir es trobava a la torre del Portal Major, on avui dia hi ha l'Oficina de Turisme.

Els monjos no solien sortir i, si ho feien, havien de demanar permís a l'**abat**.

Encara es conserven parts de la muralla i de la torre del Portal Major. Estan senyalitzades perquè les pugis identificar.

Els monestirs feien de senyors feudals i governaven en part el territori. De fet, el monestir de Sant Cugat va tenir sempre moltes propietats que li cedia la gent de la zona.

Abat: la màxima autoritat dins del monestir.

Els monjos

Un monjo és una persona que, voluntàriament o per desig de la seva família, va a viure a un monestir la resta de la seva vida per dedicar-se a l'oració, l'estudi i el treball com a membre d'una comunitat que es converteix en la seva família.

A l'època medieval, els monjos eren els fills petits de les famílies nobles catalanes.

Amb 5 o 6 anys ja podien anar a viure a un monestir i havien de portar un dot, que habitualment eren terres de la família que passaven a ser propietat del monestir.

Els monjos de Sant Cugat eren de l'**orde** benedictí.
La seva vida es guiava pels 73 capítols
de la regla de Benet de Núrsia, un codi de la vida monàstica.

Avui dia encara existeix el lema en llatí *ora et labora*,
que vol dir 'resa i treballa',
i que explica molt bé en què es basava aquesta regla.

L'orde religiós o regla

són les normes de
vida que segueixen
els monjos.

El claustre

Al claustre, s'hi accedeix per la porta del claustró, que es va construir al segle XVI (16) i pertany a l'estil toscà. La porta original estava a la banda esquerra, encara en podem veure una marca a la paret.

Des d'aquella porta s'accedia a un magatzem i un celler que ja no existeixen.

La paraula *claustre* vol dir 'espai tancat'.

Fa referència al Jardí de l'Edèn, on van viure Adam i Eva.

La seva forma quadrada o rectangular recorda als monjos que la seva vida no té accés al món horitzontal o exterior, però està oberta en direcció al cel.

Els claustres connecten els diferents espais dels monestirs.

Al mig del claustre de Sant Cugat, hi ha la font de la vida, que fa referència al lloc on neixen els 4 rius del Paradís.

El claustre comença a construir-se cap a l'any 1190, gràcies a una donació del noble Guillem de Claramunt. Guillem volia ser enterrat a prop de la tomba del màrtir Cugat. Les obres van acabar el 1220.

És un dels claustres romànics més importants d'Europa, i un dels pocs i més grans que es conserven d'aquella època amb gairebé tots els seus **capitells**.

Pots recórrer el claustre i contemplar els diferents capitells de les columnes.

Hi ha una guia específica on s'expliquen tots els capitells del claustre.

Capitell:

la part superior d'una columna, sovint decorat.

Els capitells

Pots recórrer el claustre i contemplar els diferents capitells que hi ha sobre les columnes.

Ara te n'explicarem alguns dels més importants.

Els capitells situats a la galeria esquerra del claustre descriuen i adverteixen dels perills del món exterior. Aquesta galeria és, de fet, l'única que té una porta per sortir a l'exterior.

Aquests capitells són els següents:

- Capitell de les sirenes
- Capitell de la paràbola del ric Epuló i el pobre Llätzer
- Capitell dels monjos afaitant-se
- Capitell del monjos dirigint-se a l'oració
- Arnau Cadell
- Capitell de la rentada dels peus
- Capitell dels monjos que escriuen

Capitell de les sirenes

Les sirenes simbolitzen la seducció i la temptació del món exterior a les quals estan sotmesos els monjos. Per això els cossos de les 3 sirenes estan orientats cap a la porta de sortida.

Les sirenes eren un tema popular en l'època medieval. Provenen dels llibres de bestiaris i de mitologia clàssica, que els monestirs guardaven.

Capitell de la paràbola del ric Epuló i el pobre Llàtzer

Aquest capitell parla de la caritat i l'avarícia.

Explica la història d'un home ric
que portava vestits de color porpra i de teixit de lli
i que cada dia celebrava festes esplèndides.

Segons la regla de sant Benet,
la caritat és una de les principals virtuts dels monjos.

Quan Llàtzer va morir, els àngels el van portar al costat d'Abraham,
el primer patriarca dels jueus.
L'home ric també morí i va acabar a l'infern.

El capitell també té relació amb la porta d'entrada original
del monestir i la vida dels monjos.

En concret, amb el treball de l'almoïner,
la persona que recollia els donatius
i que donava a menjar als pobres i els pelegrins.

Segons la regla de sant Benet,
la caritat és una de les principals
virtuts dels monjos.

Capitell dels monjos afaitant-se

Representa l'afaitat de la part superior del cap.

Veiem un monjo assegut, amb el cos lleument inclinat endavant i les mans als genolls, mentre un altre monjo l'afaita.

Darrere, un tercer monjo, també assegut, es posa una mà al cap. Segurament se l'està mullant amb l'aigua de la galleda que té als peus.

L'afaitat simbolitza l'entrega dels monjos a Déu.

Només se'ls deixava una franja de cabells als dos costats del cap perquè tothom sabés que eren monjos.

Capitell del monjos dirigint-se a l'oració

Veiem una filera de 8 monjos en què, un d'ells,
toca una campana per avisar que és l'hora d'anar a resar.
Per això els monjos caminen cap a l'església,
representada per una porta.

Dos d'ells porten un llibre a les mans,
segurament els Evangelis,
els escrits que recullen la paraula de Déu,
mentre que dos més porten un pergamí,
una referència als profetes de l'Antic Testament.

El pergamí està obert, que vol dir que el seu contingut
s'ha donat a conèixer.

L'oració, la lectura i la meditació són les formes
que tenen els monjos d'apropar-se a Déu.

Els 8 monjos representen el nombre de vegades
que havien de resar cada dia.

És interessant destacar que es mouen
com les agulles d'un rellotge, fet que simbolitza com els monjos
imiten el moviment del sol o la imatge de Crist, quan resen.

Abans d'entrar a l'església,
els monjos medievals es rentaven amb aigua
com encara fan els musulmans.

Arnau Cadell

La gran singularitat del claustre de Sant Cugat és que se sap qui en va ser l'autor: Arnau Cadell, el mestre del taller d'escultura i autor de les tres primeres galeries.

En un dels murs es conserva un text en llatí que confirma que és l'autor dels capitells:

*Hec est arnalli sculptoris forma catelli
qui claustrum tale construxit perpetuale.*

Que vol dir:

'Aquesta és la figura de l'escultor Arnalli Catelli (Arnau Cadell), el qual va construir aquest claustre per a l'eternitat'.

A més, el seu autoretrat apareix en un capitell, segurament el primer de la història de l'art català.

Surt representat com un escultor que talla un capitell corinti, un estil decoratiu de l'arquitectura grega clàssica.

Capitell de la rentada dels peus

Es troba davant de la sala capitular i mostra la imatge de Jesús rentant els peus als apòstols.

Aquesta història de l'Evangelí recordava als monjos que havien de ser humils.

L'escena, descrita a l'Evangelí de Sant Joan, té lloc abans de l'Últim Sopar, la nit abans de la mort de Jesús. En el capitell hi ha 8 apòstols, i alguns ensenyen els peus.

Veiem Jesús ajupit, eixugant el peu de sant Pere.

Segons l'Evangelí, Pere no volia que Jesús li rentés els peus, però ell li va dir:

«Si no te'ls rento, no seràs amb mi».

Que vol dir que, si no es deixava rentar els peus, no participaria en la salvació de Jesús.

Pere li va respondre:

«Senyor, aleshores, no em rentis només els peus,
sinó també les mans i el cap».

Per això els monjos es rentaven les mans i la cara
abans d'anar a resar i cada dia rentaven els peus a 3 pobres,
com a mostra d'humilitat.

El Dijous Sant, per recordar com Jesús havia rentat
els peus als apòstols, l'abat rentava els peus a tots els monjos
a la sala capitular.

Capitell dels monjos que escriuen

Cap a la meitat de la galeria sud trobem un capitell amb dos monjos asseguts.

Un d'ells està llegint i l'altre escriu amb un càlam o ploma de canya sobre un pergamí col·locat en un ambó o trona.

Una de les ocupacions principals dels monjos era copiar llibres.

Altres sales

Sala capitular

La sala capitular és on els monjos es trobaven cada dia després de l'oració de l'hora prima o primera hora del dia, un cop ja havia sortit el sol.

L'abat presidia la sala capitular i els monjos seien en fileres al llarg de la paret, respectant un estricte ordre d'antiguitat. Els oblates o infants oferts pels seus pares a Déu seien a terra, als peus dels monjos.

S'explicava qui era el sant del dia i altres assumptes del calendari. També es llegia un capítol de la regla de sant Benet sobre el qual l'abat feia un sermó. És per això que la sala s'anomena *capitular*, de *capítol*.

Aquesta sala era el lloc on, cada setmana, els monjos compartien una confessió de les seves culpes amb la resta de monjos.

I també on cada any es presentaven els comptes econòmics de les diferents administracions i s'escollien els càrrecs i el successor de l'abat quan aquest moria.

Aquesta sala es va construir en la mateixa època que el claustre. El resultat arquitectònic es troba entre el romànic, com veiem, per exemple, a la porta, i el gòtic, com veiem en les dues finestres que envolten la porta.

Accés a l'església

Si sortim de la sala capitular i anem cap a l'esquerra, trobem la porta romànica per on els monjos entraven a l'església.

Hi ha una altra porta, sense decoració, per on entrava el servei i que es troba en una de les cantonades.

Aquesta porta està situada a la base d'una escala secreta que connectava amb el palau abacial.

Les imatges representades en aquesta galeria se centren en la història de la salvació, amb episodis de l'Antic i del Nou Testament.

També trobem capitells que mostren algunes tasques que es feien al monestir.

